

Liberan ehdotukset hallitusohjelmaan – tehkää edes nämä

**Kun vanha malli ei toimi,
kannattaa kokeilla jotain uutta**

Suomen päättäjät ja virkamiehet ovat olleet aivan liian pitkään passiivisia ja uudistumiskyvyttömiä, oli kyse sitten demokratian tärkeistä periaatteista, verotuksesta, yksilönvapauksista, tai julkisen talouden tulo- ja menopuolesta.

Tämä on alkanut kasvavassa määrin romuttaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjaa ja vähentänyt kansan luottamusta julkiseen päätöksentekoon.

ÄÄNESTÄJIEN huolille on hyvät perusteet. Sipilän hallituksen osittainen julkisen talouden kurinpalautus käytännössä peruttiin kuluvalle hallituskaudella. Asianlaidan teki demokratian kannalta kiusalliseksi äänestäjien kuluttajansuojan pettäminen: enemmistö kansasta äänesti oikeistopuolueita, mutta sai jotain aivan muuta. Aiemmin talouden tasapainosta huolehtinut Keskusta loikkasi apupuolueeksi vasemmistokoalitiioon ja tuhosi oman perintönsä.

HALLITUSNEUVOTTELUT käytiin nollakorko- ja hieman suotuisammassa taloustilanteessa, mikä tulkittiin virheellisesti jakovaraksi. Tämän johdosta uusia pysyviä menoeriä keksittiin miljardeittain. Niiden läpiviennissä myös pitäydettiin, vaikka toistuvat kriisit ja korkojen nousu muuttivat talouden tilannekuvan täysin.

VALTIONTALOUS on nyt keväällä 2023 aivan uudelleenlaisessa epätasapainossa. Sote-uudistus vietiin vihdoinkin loppuun asti, mutta asiantuntijalausunnat eivät tukeneet valittua hyvinvointialueiden lukumäärää. Lehmänkaupoilla perustetun järjestelmän demokraattinen legitimititeettivaje näkyi todennäköisesti aluevaalien surkeassa äänestysprosentissa. Uudistuksen säästölupauksiinkin tulee suhtautua skeptisesti, kun kaikki hyvinvointialueet kertoivat jo ennen toiminnan käynnistymistä tarvitsevansa budjetoitua enemmän rahaa.

MUITAKIN ongelmia riittää. Työmarkkinat ovat keuhkosotkussa: tuottavuus ei kasva ja työvoimapula kroonistuu. Vuoden 2019 hallitusohjelmaan kirjattiin sekä paikallisen sopimisen että työperäisen maahanmuuton edistäminen, mutta kummassakaan asiassa ei tapahtunut yhtään mitään. Tämä on pahenevan huoltosuhteen maassa itsetuhoista käsien päällä istumista.

KUN vanhat keinot eivät tuota tulosta, on ainoastaan loogista kokeilla uusia tapoja. Tämä Ajatuspaja Liberan toimenpidelistä hallitusneuvotteluihin koostuu kuudesta tärkeästä uudistusalueesta. Ehdotusten tarkoituksena on palauttaa luottamusta demokratiaan ja valtion taloudenpitoon, kasvattaa veroreformeilla kannustavuutta ja tuottavuutta, luoda enemmän tervettä kilpailua julkisten hankintayksiköiden toimintaan, sekä edistää yksilöiden vapautta ja vastuuta, valtiollisen paternalismin kustannuksella.

ELI palauttaa päätösvaltaa ihmisille itselleen.

1. Oikeusvaltio ja demokratia eivät ole itsestäänselvyyksiä

ILMAN oikeusvaltiota ja kansalaisten luottamusta järjestelmään ei voi olla toimivaa demokratiaa – Suomessa tai EU:ssa

- **MONINKERTAISET** mandaatit – eli saman poliitikon hoitamat päällekkäiset luottamustehtävät – eivät kuulu liberaaliin demokratiaan. Suomessa samalla henkilöllä voi olla jopa seitsemänkertainen mandaatti, mikä taitaa olla maailmanennätys. Kansa toivoo mandaattien määrän rajoittamista

EHDOTUS: Rajataan lainsäädännöllä, että kansanedustaja ei voi olla samanaikaisesti ottaa vastaan paikkaa alue- tai kunnanvaltuustossa – kuten on käytäntönä Ruotsissa

- **DEMOKRATIAN** ja oikeusvaltion instituutioiden potentiaaliset heikkoudet tulee tunnistaa ennaltaehkäisevästi. Suomessa olisi mahdollista yksinkertaisella eduskunta-enemmistöllä esimerkiksi puuttua tuomioistuinten kokoonpanoon tai evätä niiltä rahoitus

EHDOTUS: Turvataan tuomioistuinten riippumattomuus perustuslaissa. Tällä hetkellä asia on tavanomaisen lainsäädännön varassa, mikä on potentiaalinen uhka oikeusvaltiolle

- **PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN** suorittama ennakkovalvonta ja mahdollisen perustuslakituomioistuimen suorittama jälkivalvonta eivät ole toisensa poissulkevia. Päinvastoin, perustuslain noudattamiselle ei ole oikeudellisia takeita niin kauan kuin meiltä puuttuu eduskunnasta riippumaton jälkikontrolli

EHDOTUS: Perustetaan poliittisista voimasuhteista riippumaton perustuslakituomioistuin

- **OIKEUSVALTIOPERIAATE** on turvattava EU:ssa. Yhden jäsenmaan harjoittamat toimet oikeusvaltion romuttamiseksi ovat kaikkien jäsenvaltioiden jaettu ongelma, unionin oikeusjärjestyksen yhtäläisen toteutumisen kannalta. Puola ja Unkari ovat olleet viime vuosina vaikeita EU:n jäsenmaita. Erityisesti jälkimmäisessä oikeusvaltion tila heikkenee huolestuttavaa tahtia.

EHDOTUS: EU-tuomioistuin on linjannut oikeusvaltiomekanismin olevan EU-lainsäädännön mukainen. Suomen tulee edistää voimakkaasti sen toteuttamista jatkossa määräenemmistöperiaatteella ja kirjata asia hallitusohjelmaan EU-politiikan tavoitteisiin

2. Valtion tulopuoli – kasvun avaimet

JULKISET menot tulee sopeuttaa vastaamaan yksityisen sektorin kantokykyä, ilman veronkorotuksia. Tämä onnistuu parhaiten menojen karsimisen ohella taloutta ja tuottavuutta kasvattamalla.

Yksityisen sektorin toimintaedellytysten parantaminen

- **TYÖN** vastaanottamisen ja lisätyön tekemisen tulee aina kannattaa, tämä on Suomen tulevaisuudelle ydinkysymys.

EHDOTUS: Matalapalkka-alojen kannustinloukkuja voidaan poistaa leikkaamalla maltillisesti sekä etuuksia että niiden vähenemistä kun työtä ottaa vastaan

EHDOTUS: Osa-aikatyöstä kokoaikaisempaan työhön siirtymiseen voidaan kannustaa korottamalla työtulovähennystä

Kustannuskilpailukyvyyn parantaminen

EHDOTUS: Yleissitovuuden poisto ja paikallisen sopimisen salliminen Tanskan tyyllisesti – työntekijöitä tulee jatkossa edustaa heidän itsensä – ei järjestön – valitsema(t) edunvalvoja(t)

EHDOTUS: Helpotetaan työllistämistä alentamalla henkilöperusteisen irtisanomisen kynnyksestä alle 10 hengen yrityksissä kuten Saksassa on tehty

Työperäisen maahanmuuton lisääminen.

- **ILMAN** merkittävää määrää osaavaa ja Suomen työmarkkinoiden tarpeita vastaavaa ulkomaista työvoimaa ajaudumme monenlaisiin ongelmiin ja yleinen hyvinvointi kärsii väistämättä

EHDOTUS: Poistetaan saatavuusharkinta, rakennetaan Liberan ehdottama, Kanadan ja Uuden-Seelannin malleihin pohjaava pisteytysjärjestelmä, ja otetaan käyttöön kansallinen viisumi. Pyritään nostamaan työperäinen nettomaahanmuutto 40 000 henkeen vuodessa vuosikymmenen loppuun mennessä

3. Valtion menopuoli – ylivelkaantuminen on epäisänmaallista

9–10 miljardin kestävyysvajeen paikkaus kahdessa hallituskaudessa vaatii talouskasvun lisäksi laajoja sopeutustoimia.

- LIBERAN Leikkauslista (2023) listaa 2 miljardin euron säästöt ensimmäiselle vuodelle

Kannustimien lisääminen

EHDOTUS: Lähivuosien kriisit eivät ole tuntuneet samalla lailla tuensaajien kukkarossa kuin pienpalkkaisten. Palkkatyön kilpailukyvyyn parantamiseksi rajoitetaan menojen hintaindeksin nousu 50 % (sisältäen sosiaaliset tulonsiirrot ja valtion ja kuntien indeksitarkistukset, mutta pois lukien verotuksen indeksitarkistus jotta progressio ei kiristy). Säästää noin miljardi vuodessa, eli neljä miljardia koko vaalikautena

Velka-ankkurin käyttöönotto

- **NYKYISESSÄ** geopoliittisessa tilanteessa velkaantumisasteella on maanpuolustuksellinenkin ulottuvuus. Hallitsematon velanotto on vastuuttoman lisäksi epäisänmaallista

EHDOTUS: Suomen velka-aste tulee pudottaa takaisin EU:n kriisirajana pitämään 60 % BKT:stä ja ankkuroida se siihen. Suurin osa euromaistakaan ei pysy tässä rajassa, mutta tätä ei tehdäkään EU:n vaan ihan itsemme vuoksi – olemme matkalla 80 % velka-asteeseen jos mitään ei tapahdu. Ankkuri toimii käytännössä siten, että jos asetetusta rajasta poiketaan, hallituksen tulee selvittää eduskunnalle miten velka-aste tiputetaan takaisin ankkurilukemaan. Tämä Ruotsissakin käytössä oleva menetelmä tulee tarvittaessa kirjata perustuslakiin

4. Kannustava verotus on kevyempää ja yksinkertaisempaa

YHTEISKUNNAN tuki voi toimia oikein valjastettuna sosiaalisen nousun ponnahduslautana. Meidän tulee pystyä käyttämään Suomen vahvuuksia kannustavammin ja valjastaa yksilöiden potentiaali paremmin. Yksilön autonomiaan kuuluu saada pitää suurimman osan työnsä tuotoksista. Siksi verotuksen tulee olla kevyempää ja yksinkertaisempaa.

Varainsiirtoveron poisto

EHDOTUS: Tämä tutkitusti haitallinen verolaji lukitsee ihmisiä väärässä paikassa sijaitseviin ja väärän kokoisiin asuntoihin. Poiston hyödyt kompensoivat vähintäänkin suurimman osan menetyksistä (noin 800 miljoonaa euroa vuodessa). Lakkautetaan koko verolaji

Työn verotuksen keventäminen

EHDOTUS: Erityisesti marginaaliverotusta tulee alentaa merkittävästi. Avainasiana on kannustinloukkujen purkaminen. Ansiotulon rajaveroaste ei saa jatkossa ylittää millään tulotasolla 50 prosenttia. Tämä rahoittaa itsensä takaisin laskelmiemme mukaan ainakin noin 27 prosenttisesti ja, mikä tärkeintä, tuo kaivattua oikeudenmukaisuutta verotukseen. Lisäksi se voi vaikuttaa pidemmällä aikavälillä positiivisesti niin valtion verokertymään kuin yksilöiden vaurastumiseenkin

EHDOTUS: Matalapalkka-alojen työllisyyttä voidaan nostaa negatiivisella tuloverolla. Mallissa tuen saamisen edellytys on työnteko ja saajan hyöty kasvaa tehtyjen työtuntien myötä. Tietyn rajan alle jääviä tuloja – määrä on poliittisesti debatoitavissa – ei veroteta, vaan sen alle jäävien tulojen päälle maksetaan negatiivista tuloveroa. Rajan ylittävistä ansioista maksetaan normaalisti veroa. Malli on käytössä Israelissa, missä se on mm. nostanut alimman kahden tulodesiilin vuosituloja 12 %

Verotuksen yksinkertaistaminen

- **TAVOITTEENA** tulee olla laaja veropohja alhaisilla kannoilla, mikä kannustaa työn tekemiseen ja yrittämiseen. Järkevän yritysverotuksen tulee kannustaa yrityksen tuottavuuteen ja kasvuun. Nykyinen veromalli päinvastoin suosii pienenä, hyödyttämällä pienten yhtiöiden isoja omistajia ja isojen yritysten pieniä omistajia. Säästämisen verotuksen taas tulee kannustaa kotitalouksien vaurastumiseen, sillä

henkilökohtaisen talouden kasvattaminen lisää yksilön vaihtoehtoja, hyvinvointia ja vähentää riippuvuutta valtiosta

EHDOTUS: Poistetaan pääomaveron progressio ja asetetaan omistamisen yleiseksi verokannaksi 30 %. Tuplaverotuksen välttämiseksi osinkojen osalta tämä pitää sisällään yhtiön ja osakkeenomistajan yhteensä maksaman osinko- ja myyntivoittoveron

Verohuojennuksia tutkimus- ja kehittämistoiminnan (t&k) investoinneille

EHDOTUS: Kansainvälisten tutkimusten mukaan verohuojennukset lisäävät t&k-investointeja. Annetaan yrityksille oikeus verovuosi-kohtaiseen 50 % suuruisen lisävähennykseen t&k menoista (25 % 20 miljoonaa ylittävästä osuudesta) ja toimintansa vasta aloittaville yhtiöille oikeus 100 % ylimääräiseen vähennykseen 20 miljoonaan euroon saakka

Osakesäästötilin rajoituksen poisto

EHDOTUS: Osakesäästötili on ollut pienoinen menestystarina, mutta paljon on vielä tehtävää että kansankapitalismi nousee muiden Pohjoismaiden tasolle. Poistetaan täysin keinotekoinen 50 000 euron poliittinen katto ja annetaan kansan halutessaan vaurastua

5. Sote-uudistus on vääristänyt julkisyhteisöjen roolia

- **JULKINEN** hankintayksikkö (kuten hyvinvointialue) voi tehdä ostoja lähes rajoittamasti ilman kilpailutusta. Sen perustama voittoa tavoittelematon sidosyksikkö taas pystyy siirtymään usein halvemmilla hinnoilla markkinatoimintaan samalla, kun hankintayksikkönä toimiva hyvinvointialue voi jatkaa yksikköhinnaltaan edullisempia ostojaan sidosyksiköltään ilman kilpailutusta.
- **VAHVISTETAAN** yksityisten palveluntuottajien asemaa julkisissa hankinnoissa. Julkisyhteisöjen perustamien noin 2000 yhtiötetyn sidosyksikön liikevaihto on noin 40 miljardia. Näiden "voittoa tavoittelemattomien" yhtiöiden palvelumyynti markkinoille on vain lievästi rajoitettua, samalla kun hyvinvointialue voi välttää kilpailutuksen tekemällä ostoja sidosyksiköltä

EHDOTUS: Markkinahäiriöitä tulee purkaa lainsäädännön keinoin ja vastaavasti vahvistaa tavara- ja palveluostoja yksityiseltä sektorilta

- **UUDISTETAAN** hankintalaki. Yllä selostettua rakenteellista kilpailuvääristymää pahentaa entisestään se, että hyvinvointialueet ovat ilmeisesti alkaneet myös rikkoa hankintalakia järjestelmällisesti ostamalla minimaalisia osuuksia yhtiöistä, joista sitten ostetaan tavaroita ja palveluita suoraan ilman kilpailutusta

EHDOTUS: Hankintalakia tulee uudistaa siten, että julkisyhteisön määräysvalan tulee olla todellista eikä symbolista. Markkinoiden kilpailullisuutta tulee hyödyntää paljon paremmin

6. Täysivaltaisten aikuisten holhoaminen ei ole valtion asia

SUOMALAINEN paternalismi rikkoo suvereenin yksilön itsemääräämisoikeutta. Enemmistö osaa kantaa itsestään vastuun. Vähemmistölle, joka ei tähän kykene, tarvitaan kohdistettua tukevaa työtä eikä suuria massoja rajoittavaa lainsäädäntöä. Myös eläkejärjestelmä kaipaa lisää vapautta ja vastuuta.

Alkoholi kulutushyödykkeeksi ruokakauppoihin

EHDOTUS: Haittaverotus ja ikäraja- ja valvonta jatkuvat kuten ennenkin. Yksityiset markkinat osaavat noudattaa lakeja siinä missä valtionyhtiökin - kuten alkoholilain uudistuksen (2018) kohdalla

Kannabis lailliseksi

EHDOTUS: Kannabiksen kieltolaki tekee valtavasta määrästä suomalaisia "käytörikollisia" ja tuotteesta rahasammon järjestäytyneelle rikollisuudelle. Holhoaminen on perustavanlaatuisesti väärin yksilönvapauksien näkökulmasta, eikä sille ole kestäviä kansanterveydellisiäkään perusteita vuosikymmenten epäonnistuneen politiikan jälkeen. Laitetaan kannabis tuotevalvonnan ja verotuksen alaiseksi hyödykkeeksi kauppoihin

Nuuska lailliseksi

EHDOTUS: Nykytilanteessa emme pysty kompensoimaan haittaverotuksella nuuskasta johtuvia negatiivisia terveysvaikutuksia, mutta emme myöskään esitämään nuuskan käyttöä. Laitetaan siis tämäkin yleinen päihde veronalaiseksi kauppoihin

Henkilökohtainen eläkesäästötili

- **RUOTSISSA** havahduttiin vuonna 1998 väestön ikääntymisen aiheuttamaan paineeseen eläkejärjestelmälle. Eläkemaksujen korottamisen sijaan naapuri päätti ottaa markkinavoimat mukaan ja tuoda henkilökohtaisen elementin eläkesäästämiseen. Maan 18,5% eläkemaksuista kanavoitiin 2,5% henkilökohtaiselle eläketilille kerryttämään rahastoeläkettä. Tätä hallinnoiva virasto tekee sijoitukset ohjeistuksen mukaan yksityisiin sijoitusrahastoihin. Jos henkilö ei itse valitse mitään sijoitusrahastoa, varat sijoitetaan oletusrahastoon. Järjestelmä kannustaa

pidempään työskentelyyn sekä aktiiviseen päätöksentekoon. Suomen nykyisessä mallissa eläkelaitokset kilpailevat keskenään, mutta jäävät kansainvälisessä vertailussa rajoitetun kilpailun vuoksi tuotoissaan jälkeen

EHDOTUS: Mahdollistetaan 2–3 % eläkevakuutusmaksuista kanavointi yksityisille tileille